

Europska
komisija

Stručna procjena
socijalne zaštite i
socijalne

Socijalno poduzetništvo i drugi modeli zapošljavanja za najpotrebitije

ZAJEDNIČKO IZVJEŠĆE

Hrvatska, 29.-30. listopada 2013.

Ovu publikaciju podržava europski Program zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost (2007.–2013.).

Ovim programom upravlja Europska komisija. Program je uspostavljen kako bi se financijski podržala implementacija ciljeva Europske unije na područjima zapošljavanja, socijalnih pitanja i jednakih mogućnosti te se time doprinijelo ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020. na navedenim poljima.

Sedmogodišnji Program namijenjen je svim zainteresiranim stranama koje mogu pomoći u oblikovanju razvoja odgovarajućeg i učinkovitog zapošljavanja te socijalnog zakonodavstva i politika, diljem EU-27, EFTA-EEA i zemalja kandidata i predkandidata za članstvo u EU.

Za više informacija posjetite: <http://ec.europa.eu/progress>

Socijalno poduzetništvo i drugi modeli zapošljavanja za najpotrebitije

ROGER SPEAR

OTVORENO SVEUČILIŠTE, UJEDINJENO KRALJEVSTVO I
SVEUČILIŠTE ROSKILDE, DANSKA.

ZAJEDNIČKO IZVJEŠĆE

Europska komisija

Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje
Dovršeno u siječnju 2014.

Ova publikacija pripremljena je za Europsku komisiju od strane

© Naslovna ilustracija: Europska unija

Ni Europska Komisija niti bilo koja osoba koja djeluje u ime Komisije ne može se smatrati odgovornom za korištenje bilo kakvih informacija sadržanih u ovoj publikaciji.

Dodatne informacije o Stručnim procjenama mogu se pronaći na:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1024&langId=en>.

*Europe Direct je usluga koja vam omogućuje pronaći odgovore
na pitanja o Europskoj uniji*

**FBesplatni telefonski broj (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Informacije su besplatne, kao i većina poziva (mada neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Više informacija o Europskoj uniji dostupno je na internetu (<http://europa.eu>).
Podaci o katalogizaciji navedeni su na kraju ove publikacije.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014.

ISBN 978-92-79-35387-1
doi: 10.2767/60008

© Europska unija, 2014
Reprodukcija se odobrava pod uvjetom da se navede izvor.

Sadržaj

Informativni sažetak	5
A. Kontekst politike na europskoj razini	8
B. Pregled politike zemlje domaćina/dobre prakse	15
C. Politike i iskustva zemalja sudionica i doprinosi zainteresiranih strana	18
D. Ključna pitanja razmotrena na sastanku	25
E. Usvojeni zaključci i lekcije	28
F. Odnos / Doprinos Stručne procjene Europi 2020.	30
Reference	31

Informativni sažetak

Ova Stručna procjena o **Socijalnom poduzetništvu i drugim modelima zapošljavanja za najpotrebitije** održana je u Zagrebu, u Hrvatskoj, od 29–30. listopada 2013. Organizacija domaćin bilo je hrvatsko Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava. Fokus ove Stručne procjene je na dvije komplementarne teme: programi/modeli zapošljavanja ugroženih skupina te socijalno poduzetništvo.

Sudionici u procjeni bile su Češka Republika, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Litva, Rumunjska, Slovenija i Ujedinjeno Kraljevstvo. Europska mreža poduzeća socijalne integracije (ENSIE) na tom je skupu sudjelovala kao zainteresirana strana. Stručnjak za navedenu temu bio je Roger Spear s Otvorenog sveučilišta u Ujedinjenom Kraljevstvu i Sveučilišta Roskilde u Danskoj.

Ovo zajedničko izvješće temelji se na pristupu Stručne procjene koja koristi otvorenu metodu koordinacije za poticanje uzajamnog učenja s ciljem poboljšanja politike između službenih predstavnika i stručnjaka iz različitih zemalja sudionica, te izaslanika EU-a i drugih relevantnih zainteresiranih strana na europskoj i nacionalnoj razini. Ono također ima za cilj snažnije širiti ključne rezultate i poruke politika koje proizlaze iz primjene ovog Stručnog izvješća.

Već više od 50 godina, EU podupire radnje koje imaju za cilj integrirati ugrožene osobe u rad i u društvo. To je oduvijek predstavljalo područje neprekidnih inovacija, a tijekom zadnjih godina pojavile su se inovativne strategije za promicanje i podupiranje socijalnog poduzeća i socijalnog poduzetništva, čiji je broj zabilježio znatan rast, kao i novog zakonodavstva koje priznaje socijalno poduzeće. Jasno priznanje navedenih tema vidljivo je u Inicijativi za socijalno poduzetništvo (2011.) čiji je naglasak na poboljšanju pristupa financiranju, povećanju vidljivosti socijalnog poduzetništva i poboljšanju njegovog zakonskog i institucionalnog okruženja – na taj, kao i na druge načine, moguće je uspostaviti podupirući ekosustav koji će u potpunosti iskoristiti potencijal za socijalno poduzeće i socijalno poduzetništvo.

Istovremeno, razvijeni su razni programi namijenjeni modernizaciji tržišta rada s ciljem povećanja zaposlenosti te integracije najpotrebitijih. Pritom je moguće razlučiti nekoliko trendova: odmak od pasivnih politika naknade/kompenzacije prema aktivnijim politikama tržišta rada (ALMP) koje imaju za cilj poboljšati učinkovitost tržišta rada putem: boljeg protoka informacija, boljeg pristupa i mobilnosti, boljih vještina koje omogućuju zapošljavanje kroz obuku i radno iskustvo te poboljšanja u povezivanju sudionika i poslodavaca (kroz bolje informiranje, bolje sposobnosti traženja posla itd.) Pored toga, prisutni su trendovi prema: jačanju ekonomskog okvira za radnu integraciju, uvođenju čvršćih režima te prilagodbi i integraciji usluga. Inovacija socijalnog poduzeća za radnu integraciju dobro se uklopila u navedenu modernizaciju tržišta rada te je postala institucionalizirana u brojnim europskim zemljama.

Diljem Europe, pritisak proračunskih rezova u vrijeme teške ekonomske krize primorao je donošenje reformi socijalne skrbi te je doveo do priznanja vrijednosti socijalne ekonomije i socijalnog poduzeća kao sveobuhvatnijih modela pružanja usluga socijalne skrbi i stvaranja radnih mjesta. No, europske države slijedile su vrlo različite institucionalne putanje ka ovome cilju – pri čemu su se neke nastavljale na dobro uhodane socijalne i solidarne ekonomije, dok su druge ponovno otkrivale i provodile reforme navedenih sektora u postkomunističkoj eri. Hrvatska politika koja je bila predmet procjene karakteristična je po kombiniranju lokalnih inicijativa za socijalno poduzetništvo, a na socijalnu isključenost

odgovara vladinim inicijativama za formuliranje nove strategije socijalnog poduzetništva u periodu od 2014. – 2020. godine. Predložena hrvatska strategija odražava pet ključnih područja naznačenih u inicijativi za socijalno poduzetništvo EK-a, razvijajući poboljšane: institucionalne i pravne okvire, pristup financiranju, obrazovanju i socijalnom poduzetništvu te poboljšanjem vidljivosti, istraživanja i nadzora. Uska suradnja između vlade i nevladinih organizacija civilnog društva jača legitimitet politike i njezine potencijalne učinkovitosti. Također valja napomenuti uključenost velikog broja zainteresiranih strana koje podupiru pet područja navedenih u Strategiji.

Ostale zemlje sudionice na raspravi su predstavile zanimljive inovacije i dokazana iskustva. Zemlje iz različitih dijelova Europe rješavaju različita pitanja, uz različite razine resursa (u periodu nakon završetka krize) i nedvojbeno su se kretale različitim pravcima u smjeru socijalnog poduzetništva. Ipak, postojale su zajedničke značajke u izazovima, vrstama resursa i dostupnoj potpori tako da su korisne promjene modela bile zanimljive i plodonosne.

Pripremljeni dokumenti za ocjene, rasprave i posjet lokaciji Huba u Zagrebu poslužili su kao korisne teme za raspravu i zaključke:

- odgovarajući **okvir politike** zahtijeva priznanje punog potencijala socijalnog poduzetništva kao komplementarne snage u pluralnoj ekonomiji; priznanje od strane vlade i civilnog društva može pomoći kako bi se osiguralo postojanje svih dimenzija okvira politike, uključujući: jednak pristup javnoj nabavi, priznanje socijalne vrijednosti u javnim ugovorima, odgovarajuće korištenje državne potpore (unutar zahtjeva EK-a vezanih uz izuzeća u pogledu zajmova lokalnoj upravi).
- **socijalnu inovaciju** može pokrenuti ekonomska kriza, posebice tamo gdje procesi od dna prema vrhu mogu djelovati unutar okvira koji pruža mogućnosti; učinkovite modele moguće je ponoviti pod uvjetom da se prilagode lokalnim specifičnostima, uz uključivanje glavnih zainteresiranih strana.
- **financiranje** se često smatra najvažnijim resursom, obuka i izgradnja kapaciteta predstavljaju važne dodatke bez kojih bi se sredstva mogla uzalud potrošiti. U vrijeme ekonomske krize potrebno je razviti raznolike i inovativne izvore financiranja, uključujući sredstva korporativne društvene odgovornosti i nove oblike poput kolektivnog financiranja (crowdfunding). Novi izvori financiranja, s novim posrednicima i novim instrumentima financiranja (kao što su obveznice socijalnog djelovanja) u znatnoj mjeri jačaju osnovno socijalno poduzeće u nekim zemljama, što predstavlja zanimljive modele za adaptaciju i replikaciju. Mikrofinanciranje također igra važnu ulogu unutar navedenog spektra financiranja i prepoznato je u programu mikrofinanciranja Progress.
- **podupirući ekosustav** – pored financiranja, sve se više uočava da je za izgradnju sposobnosti i kapaciteta socijalnog poduzeća potrebna odgovarajuća potpora te da su posrednička tijela i umrežena podrška od ključne važnosti. Međusektorski sporazumi i sporazumi između javnog i privatnog partnerstva sve se više pokazuju kao vrijedni, posebice kod ograničenih državnih resursa. Ipak, država može unatoč tomu ponuditi dragocjeni izvor legitimiteta takvim sustavima potpore i razviti strategije u duhu uzajamnog upravljanja.
- **veća integracija u rad** – model Garancija za mlade pokazao se privlačnim; ostale inovacije uključuju međugeneracijske sheme mentorstva i sheme koje imaju za cilj pobuditi interes mladih za razvijanje nedovoljno iskorištenih baštinskih resursa (kao u Italiji).

- Hrvatska strategija socijalnog poduzetništva ponudila je širok okvir s brojnim elementima razvoja koji jasno imaju odjek izvan hrvatskih granica. Širok pristup socijalnom poduzetništvu izvan radne integracije eksplicitno je povezan s vizijom Inicijative za socijalno poduzetništvo EU-a. Postupak stručne procjene olakšao je istraživanje relevantnosti navedenih mjera, kao i potencijalnu razmjenu znanja među partnerima u Stručnoj procjeni vezano uz pristupe i modele u njihovim vlastitim zemljama.
- Na taj je način moguće izvršiti važan doprinos viziji strategije Europa 2020. o pametnom, održivom i sveobuhvatnom razvoju, realiziranjem prethodno spomenutih tema razvoja odgovarajućih okvira politike, poticanjem socijalne inovacije, razvijanjem sustava financiranja i mikrofinanciranja, naglašavanjem velike uloge ekosustava potpore, kao i inovativnih integracijskih modela za mlade.

A. Kontekst politike na europskoj razini

Ova Stručna procjena o **Socijalnom poduzetništvu i drugim modelima zapošljavanja za najpotrebitije** održana je u Zagrebu, u Hrvatskoj, od 29-30. listopada 2013. Organizacija domaćin bilo je hrvatsko Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.

Sudionici u procjeni bile su Češka Republika, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Litva, Rumunjska, Slovenija i Ujedinjeno Kraljevstvo. Europska mreža poduzeća socijalne integracije (ENSIE) na tom je skupu sudjelovala kao zainteresirana strana. Stručnjak za navedenu temu bio je Roger Spear s Otvorenog sveučilišta u Ujedinjenom Kraljevstvu i Sveučilišta Roskilde u Danskoj.

Ovo zajedničko izvješće temelji se na pristupu Stručne procjene koja koristi otvorenu metodu koordinacije za poticanje uzajamnog učenja s ciljem poboljšanja politike između službenih predstavnika i stručnjaka iz različitih zemalja sudionica, izaslanika i drugih relevantnih zainteresiranih strana na europskoj i nacionalnoj razini. Ono također ima za cilj snažnije širiti ključne rezultate i poruke politika koje proizlaze iz primjene ovog Stručnog izvješća.

Fokus ove Stručne procjene je na dvije komplementarne teme: programi/modeli zapošljavanja ugroženih skupina te socijalno poduzetništvo. Prvi dan Stručne procjene bio je usmjeren na strategije za razvijanje socijalnog poduzetništva, dok je drugi dan bio posvećen programima zapošljavanja ugroženih skupina, posebice mladih ljudi. Stručna procjena poduprijeta je kroz Program socijalne zaštite i socijalne uključenosti, u kontekstu PROGRESS-a – programa zapošljavanja i socijalne solidarnosti EU-a, čiji je ukupan cilj financijska potpora provedbi ciljeva Europske unije na području zapošljavanja, socijalnih pitanja i jednakih mogućnosti. PROGRESS podupire politiku i zakonodavstvo, razvoj i provedbu u pet međusobno povezanih skupina: zapošljavanje, socijalna zaštita i socijalna uključenost, uvjeti rada, antidiskriminacija, jednakost među spolovima. Teme unutar prve tri skupine politika razvija i provodi Odbor za socijalnu zaštitu (za detalje aktualnog programa rada i izvješća ovog savjetodavnog odbora pogledajte: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=758&langId=en>)

Kontekst politike na europskoj razini također uključuje brojne druge aktivnosti EU-a koje su iznimno relevantne za rješavanje tema navedenih u ovoj Stručnoj procjeni – zapošljavanje ugroženih osoba i socijalno poduzetništvo. Već više od 50 godina, Europski socijalni fond (ESF) predstavlja važan izvor potpore za integraciju ugroženih osoba u rad i društvo, također i putem inicijative EQUAL (u razdoblju od 2000. – 2008.) To je strukturni fond EU-a koji ima za cilj smanjiti razlike vezane uz napredak i životni standard diljem Europske unije kroz poboljšanje radnih mjesta, vještina i potencijala kompanija, promičući na taj način ekonomsku i socijalnu koheziju.

U narednom razdoblju, najvažniji okvir politike EU-a tijekom idućih 7 godina je Europa 2020., strategija rasta EU-a u srednjoročnom razdoblju. Ova strategija naglašava da EU treba postati pametna, održiva i sveobuhvatna ekonomija kako bi ostvarila visoke razine zaposlenosti, produktivnosti i socijalne kohezije. Nedavna financijska i ekonomska kriza također je naglasila važnost razvoja dobrog ekonomskog upravljanja. Unutar okvira Europe 2020., EU je postavila pet ambicioznih ciljeva: zapošljavanje, inovaciju, obrazovanje, socijalnu uključenost i klimu/energiju, koje teži ostvariti do 2010. godine. Nekoliko od

navedenih ciljeva usko su povezani s temama socijalnog poduzetništva i zapošljavanja ugroženih osoba, predstavljenih u Stručnoj procjeni.

Nedavni događaji vezani uz jedinstveno tržište EU-a također pružaju važnu platformu za socijalno poduzetništvo. Od svog osnutka 1992. godine sa svrhom da se olakša funkcioniranje ujedinjenog tržišta, sve se više uočavaju ograničenja zajedničkog tržišta na području slobodnog kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi uslijed nepostojanja zakonodavstva, administrativnih prepreka itd. U travnju 2011. Europska komisija je usvojila prijedloge Zakona o zajedničkom tržištu s ciljem njegovog poboljšanja do kraja 2012. godine. Ovaj je zakon predložio dvanaest instrumenata za jačanje rasta i učvršćivanje povjerenja: uključujući poboljšani pristup financiranju, oporezivanju i regulatornom okruženju, prava potrošača, europske mreže itd. Nekoliko je instrumenata posebno relevantno za socijalno poduzetništvo: poboljšanje financiranja za socijalno poduzetništvo, jačanje socijalne kohezije kroz propise vezane uz upućene radnike i pojašnjenje temeljnih socijalnih prava radnika, poboljšanje javne nabave na različite načine kako bi se pojednostavili postupci, poboljšanje pristupa malom i srednjem poduzetništvu i naglašavanje potrebe da se reagira na zahtjeve za pružanjem društveno odgovornih roba i usluga koje nisu štetne za okoliš. U listopadu 2012. Komisija je predložila drugi paket konkretnijih aktivnosti (II. Zakon o zajedničkom tržištu) usmjerenih prema dodatnom razvoju zajedničkog tržišta – uz 4 pokretača rasta: potpuno integrirane mreže, međudržavnu mobilnost građana i poslovanja, podupiranje digitalne ekonomije i jačanje socijalnog partnerstva, kohezije i povjerenja potrošača.

Potonja tema već je dobila priznanje u listopadu 2011. pokretanjem Inicijative za socijalno poduzetništvo EU-a koja se nastavila na Zakon o zajedničkom tržištu. Navedeno je dobilo snažnu potporu nekoliko Uprava: Opća uprava za poduzetništvo, Opća uprava za unutarnje tržište i Opća uprava za zapošljavanje uključene su kako bi se na razini EU-a utvrdio akcijski plan za poticanje osnivanja, razvoja i rasta socijalnih poduzeća. Inicijativa za socijalno poduzetništvo ima za cilj potaknuti odgovorno poslovanje (KDO), olakšati socijalno poduzetništvo i smanjiti birokraciju za malo i srednje poduzetništvo. Glavne značajke njezinog akcijskog plana prema kojem bi socijalno poduzetništvo trebalo podupirati razvoj socijalnog poduzeća su:

poboljšanje pristupa financiranju kroz

- olakšavanje pristupa privatnom financiranju;
- mobiliziranje fondova EU-a;

povećanje vidljivosti socijalnog poduzetništva

- razvijanje alata za postizanje boljeg razumijevanja sektora i povećanje vidljivosti socijalnog poduzetništva;
- jačanje upravljačkih sposobnosti, profesionalizma i umrežavanja socijalnog poslovanja;

poboljšanje pravnog okruženja

- razvijanje odgovarajućih europskih pravnih oblika koji bi se mogli koristiti u europskom socijalnom poduzetništvu;
- javnu nabavu;
- državnu potporu.

Pored toga, istražuju se mjere za nadopunu navedene tri vrste djelovanja: financijske mjere (neaktivni bankovni računi, poduzetnički kapital, kategorije nove potpore, prilagodba poreznih režima – uključujući za volontere/donacije, etičko investiranje, poboljšani pristup financiranju, platforme za socijalno trgovanje, korištenje zaključane imovine), no također i mjere usmjerene na stariju populaciju, promicanje istraživanja (npr. korištenje neaktivnih patenata) i moguće europske statute.

S ciljem boljeg strateškog korištenja strukturnih fondova, nacrt Komisije Zajednički strateški okvir kohezijske politike u razdoblju od 2014. – 2020. ima veći fokus na rezultate, zajednička pravila i jednostavnije zahtjeve vezane uz računovodstvo i izvješćivanje. On povezuje Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj te Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Navedeno bi trebalo poduprijeti koordiniranije djelovanje vezano uz regionalni razvoj, na način da se omoguće prijedlozi koji strateški kombiniraju investicije i razvoj/obuku.

Utvrđene su tri glavne linije djelovanja relevantne za socijalno poduzetništvo¹:

- povećanje stope osnivanja održivih socijalnih poduzeća pružanjem direktne potpore izgradnji potencijala timova koji osnivaju socijalno poduzeće;
- poticanje razvoja podupirućeg ekosustava kroz isporuku visokokvalitetnog poslovnog razvoja i pratećih usluga (obrazovanje, obuka, umrežavanje ili vođenje, zajedno s usvajanjem znanja za tijela javne vlasti o načinima podupiranja socijalnog poduzeća putem javne nabave);
- olakšavanje pristupa financiranju socijalnog poduzeća uspostavom financijskih instrumenata koji osiguravaju “dugoročni kapital”.

Daljnji razvoj podupirućih okvira vidljiv je u programu EU-a za zapošljavanje i inovaciju (EaSI), koji će uz predloženi proračun od 815 milijuna EUR u razdoblju od 2014. – 2020. ujediniti tri postojeća programa:

- Progress (Program za zapošljavanje i socijalnu solidarnost);
- EURES (Europska mreža javnih zavoda za zapošljavanje); i
- Program za mikrofinanciranje europskog napretka (koji podupire posrednike u mikrofinanciranju i socijalno ulaganje za socijalno poduzeće);

Cilj je poduprijeti zemlje članice u njihovom kreiranju i provedbi reformi zapošljavanja i socijalnih reformi na europskoj, nacionalnoj kao i na regionalnim i lokalnim razinama.

Sve u svemu, ove mjere doprinose važnom priznanju uloge socijalnog poduzetništva u Europi do 2020. godine. Naglasak na poboljšanju financiranja, istraživanja u svrhu povećanog razumijevanja i vidljivosti, izgradnje kapaciteta za poboljšanje učinka, zakonodavstva i olakšanja pristupa javnoj nabavi, ključna su područja za razvoj socijalnog poduzeća; i povećat će potencijal socijalnih poduzeća za realiziranje ekonomskih i socijalnih ishoda relevantnih za budućnost Europe.

¹ Pogledajte prezentaciju Lászla Andora, Povjerenika za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost. Brisel, 5. lipnja 2012. http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/expert-group/20120605-laszlo-andor_en.pdf

Dokaz ovog rastućeg priznanja vidljiv je u neprekidnom razvoju zakonodavstva u Europi i na internacionalnoj razini, uz jak naglasak na strukturama za integraciju u rad:

- Italija Socijalna zadruga (1991. A+B) 12.000+;
 - Socijalno poduzeće (2005./2006. sve) 600;
- Belgija Poduzeće za postizanje socijalnog cilja (1995. sve) 600;
- Portugal Zadruga socijalne solidarnosti (1996./8 B) 500+;
- Španjolska Zadruga za socijalnu inicijativu (1999. A+B);
 - Poduzeće za radnu integraciju (2007.);
- Grčka Socijalna zadruga s ograničenom odgovornošću (1999. B mentalno zdravlje);
 - Socijalna zadružna poduzeća (2011. B+A) 274
- Francuska Zadružno društvo kolektivnog interesa (2002. A) 94;
- Litva Socijalno poduzeće (2004. B) 137
- Poljska Socijalna zadruga (2006. B);
- Finska Socijalno poduzeće (2003. i 2012. B) 154;
- Ujedinjeno Kraljevstvo Tvrtka za interese zajednice (2004. sve) 8600;
- Slovenija Socijalno poduzeće (2012. A+B);
- Južna Koreja (2007. sve) 700;

Napomena: A = pružanje socijalnih usluga, B= radna integracija

11

Ipak, trebalo bi imati u vidu da je u nekim zemljama s razvijenijim socijalnim poduzećima legislativa slijedila rast takvih organizacija koje su koristile i prilagodile prethodno postojeće zakonodavne oblike kao u slučaju neprofitnih organizacija i zadruga, a ovi potonji tradicionalni oblici i dalje se u mnogim zemljama u velikoj mjeri koriste za socijalno poduzeće.

Politika zapošljavanja ugroženih osoba

U smislu politike integracije ugroženih osoba u rad, širok okvir politike za zapošljavanje je "Paket zapošljavanja" pokrenut u travnju 2012.; obuhvaća niz mjera za povećanje broja radnih mjesta s ciljem:

podupiranja otvaranja radnih mjesta;

- smanjenja poreza na rad;
- učinkovitog korištenja poticaja za zapošljavanje;
- korištenja potencijala ključnih sektora kao što su zelena ekonomija, ICT ili sektor zdravlja i njege;

obnavljanja dinamike na tržištu rada;

- pomaganja radnicima u uspješnoj promjeni posla ili povratku na posao;
- mobiliziranja svih aktera za provedbu potrebnih reformi;

- ulaganja u vještine na temelju boljeg predviđanja ili praćenja potreba;
- promicanja slobodnog kretanja radnika;

jačanja upravljanja politikama zapošljavanja;

- pojačavanja njihovog praćenja sa zemljama EU-a kako zapošljavanje i socijalna prava ne bi zaostajali za ekonomskim aspektom.

Ovaj “Paket zapošljavanja” podupire Europski opservatorij zapošljavanja (EEO) i Program zajedničkog učenja (MLP); a nastavlja se na Agendu Europa 2020. vezano uz nove vještine i radna mjesta, što ima za cilj postići ciljanu stopu zapošljavanja u EU-u od 75% za žene i muškarce u dobnoj skupini od 20-64 godine do 2020.; navedeno se kombinira s ciljevima poboljšanja razine obrazovanja mladih .

Aktualni trendovi i pristupi

U komparativnoj perspektivi, valja napomenuti veliku razliku između standardne nezaposlenosti i nezaposlenosti ugroženih osoba u raznim europskim zemljama. Razlozi su različiti i ukazuju na višestruke čimbenike u pozadini ovih razlika, na primjer na području nezaposlenosti mladih ovi čimbenici uključuju prioritete uključivanja na tržište rada, učinak različitih obrazovnih sustava i utjecaj prilično različitih politika vezanih uz tržište rada koje se odnose na redovnu i ugroženu populaciju. Razlog također može biti uslijed postojanja dvostrukih tržišta s dobro zaštićenim režimima zapošljavanja za standardne zaposlenike, no s mnogo manje zaštite i potpore za ugrožene osobe. Slično je sa socijalnom isključenošću kod koje statistika Eurostata² pokazuje jednako različitu sliku s vrlo različitim razinama i trendovima. U dotičnom području ugroženosti postoje slično široke varijacije u razinama nezaposlenosti i integraciji na tržište rada.

U Europi su vidljivi sljedeći trendovi za rješavanje pitanja vezanih uz tržište rada. Povećan je fokus na stopu zaposlenosti, a ne samo na nezaposlenost; navedeno je uključilo povećanje sudjelovanja ekonomski neaktivne populacije. To je dovelo do povećanog europskog interesa za poboljšanje radne integracije za primatelje drugih naknada osim naknade za nezaposlenost, uključujući naknadu zbog bolesti/nesposobnosti za rad/invaliditeta, za koje je diljem Europe zabilježen velik porast broja podnositelja tijekom zadnjih 10/20 godina; navedeno je rezultiralo strategijama za pomoć socijalno isključenima, pri čemu je veći prioritet stavljen na ciljeve socijalne kohezije i socijalne isključenosti – što vodi većem naglasku na politike vezane uz pametnu, održivu i uključivu ekonomiju u Europi 2020.

Široki okvir za reforme tržišta rada odmaknuo se od pasivnih politika naknada/kompenzacija, prema aktivnijim politikama tržišta rada (ALMP) uključujući investicije visoke razine u politikama fleksisigurnosti. Ove aktivacijske strategije imaju za cilj poboljšati učinkovitost tržišta rada kroz: bolji protok informacija, bolji pristup i mobilnosti, bolje vještine zapošljavanja kroz obuku i radno iskustvo te poboljšano povezivanje sudionika i poslodavaca – putem boljih informacija, bolje sposobnosti pretraživanja itd.

Ostale glavne teme su učvršćivanje ekonomskog okvira za radnu integraciju, uvođenje čvršćih režima te prilagođavanje i integriranje usluga - razvijanjem dobre *povezanosti*

² Vidjeti Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:People_at-risk-of-poverty_or_social_exclusion_by_country,_2005-2009.jpg&filetimest&=20111130110759

politike i implementacije politike, posebice osiguravanjem dobre suradnje između agencija, u nekim slučajevima integracijom agencija (one stop shops). Spomenuto je moguće dodatno razraditi poboljšanim usklađivanjem dva sustava (naknade i aktivne politike tržišta rada) kako bi bili komplementarni. Detaljno navedene, glavne teme su:

- iznošenje ekonomskog gledišta, tipično kroz: čvršće kriterije prihvatljivosti, manje izdašne naknade, stvaranje privlačnije kombinacije plaća i naknada te čvršćih kriterija za traženje posla, čvršću povezanost između naknada i sudjelovanja u aktivnoj politici tržišta rada.
- rješavanje zamki socijalne skrbi i tržišta rada: na primjer, u mnogim europskim zemljama ljudima nije dopušteno zarađivati niti im je dopušteno volontirati dok primaju naknade;
- čvršće mjere s više prisile: temeljene na ideji «uzajamnih obveza»; to također uključuje nadzor primatelja naknade kako bi se osiguralo da isti udovoljavaju uvjetima prihvatljivosti te, ako je potrebno, primjena privremenih sankcija ili ukidanje naknada. pristup po sistemu prvo rad (workfare - program po kojem radno sposobni pojedinci dobivaju novčanu pomoć samo ako pristanu sudjelovati u programima zapošljavanja i prihvate ponuđeni posao) korišteni su tamo gdje naknade strogo ovise o sudjelovanju u aktivnoj politici tržišta rada.
- Integracija i prilagodba primjenjuju se kroz čitavi lanac vrijednosti: poboljšanjem veza između različitih faza u postupku: krojene usluge za određene ciljne skupine, pojedinačni integracijski ugovori između klijenata i određene agencije; pretprogramska strategija uključivanja; primjena aktivne politike tržišta rada: informacije, povezivanje, obuka/obrazovanje; raspoređivanje; praćenje i potpora nakon što se osoba zaposli;
- rana intervencija u ciklusu nezaposlenosti i visok intenzitet kontakata između osoba koje traže posao i savjetnika za zapošljavanje;
- redovno izvješćivanje i praćenje dostupnih radnih mjesta i radnje vezane uz traženje posla;
- za ciljne skupine do kojih je teže doprijeti, pristup mora biti dobro integriran i prilagođen kroz: rano profiliranje, personalizirano savjetovanje, integrirane višeslužne pristupe, korištenje fleksibilnih pristupa.
- «Aktivne socijalne politike» postale su važnije za najugroženije osobe; slično tomu, u pristupu aktivnoj politici tržišta rada, one koriste programe socijalne uključenosti (povezane s ciljevima zapošljavanja aktivnih politika tržišta rada) no imaju prednost nad njima ili ih zamjenjuju, te uključuju angažiranje socijalnih radnika; uz osjetljivost prema (sub-) kulturnim pitanjima (poput uloge proširenje obitelji i sudjelovanja u neformalnoj ekonomiji).
- proširenje partnerstva na organizacije trećeg sektora koje posjeduju stručnost za rad s određenim ciljnim skupinama. (Vidjeti OECD, 2007.)

Pristupi rješavanju problema potreba ugroženijih osoba otkrivaju relevantnost socijalnog poduzetništva. Standardni programi aktivne politike tržišta rada nisu uvijek vrlo učinkoviti za socijalno isključene – u velikoj mjeri zbog potrebe za čvrstom integracijom različitih mjera socijalne potpore, potpore obuci i radu za navedene skupine. To je dovelo do priznanja

vrijednosti specijalističkih organizacija za integraciju ugroženijih osoba - posebice kroz Socijalno poduzeće za radnu integraciju (WISE)³. Ovaj novi oblik organizacije nastavlja se na dugu povijest socijalne ekonomije koja djeluje u korist ugroženih osoba u društvu. U pravilu, WISE imaju čvrste veze s lokalnom zajednicom, a njihova sklonost sudjelovanju i demokratske upravljačke strukture pomažu olakšati integraciju ugroženih osoba i konsolidirati te razvijati socijalni kapital s većim brojem zainteresiranih strana. Ova socijalna inovacija zabilježila je rast i institucionalizaciju u mnogim zemljama Europe.

³ Pogledajte rad mreže EMES (www.emes.net) koja je provela opsežno europsko komparativno istraživanje o WISE-u npr. Nyssens, 2006.

B. Pregled politike zemlje domaćina/dobre prakse

Trenutačna ekonomska kriza potaknula je članice EU-a, uključujući i Hrvatsku, da razmotre alternativne modele ekonomskog razvoja u cilju rješavanja problema rastuće nezaposlenosti – posebice među mladima –, nedostatka javnih financija i rizika socijalne isključenosti. Socijalna ekonomija pokazala se relativno otpornom u ekonomskoj krizi budući da je u pravilu ukorijenjena u lokalnim zajednicama, ukazujući da je promicanjem toga sektora moguće usvojiti određene lekcije i ostvariti socijalne ciljeve. Ispitani su hrvatski pristupi socijalnom poduzetništvu i drugim modelima poboljšanja zaposlenosti za ugrožene skupine.

Socijalno poduzetništvo: u svibnju 2013., hrvatsko Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, u suradnji s drugim zainteresiranim stranama, započelo je s izradom Strategije socijalnog poduzetništva u razdoblju 2014.-2020. koju bi vlada trebala usvojiti do kraja 2013. Njezin je cilj omogućiti institucionalni okvir za socijalna poduzeća u Hrvatskoj koja do sada nisu bila posebno zakonski priznata, niti su se razlikovala od tradicionalnih poduzeća po pitanju pristupa financijama, uslugama i poreznim olakšicama.

Tijekom zadnjih 10 godina, nevladine organizacije i civilno društvo imali su središnju ulogu u postupnom razvoju socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj. Vodeća zainteresirana strana je Slap, Udruga za kreativni razvoj. Udruga je 2009. godine pomogla u uspostavi neformalne mreže, Foruma socijalnih poduzetnika (SEFOR), uz sredstva iz programa IPA. To je zauzvrat dovelo do nacionalne mreže centara potpore (CEDRA) koja okuplja 80 organizacija i provodi edukaciju, istraživanja i poslovno savjetovanje. Nedavno su korisni doprinosi izvršeni od strane institucija visokog školstva i međunarodne organizacije NESsT, zajedno s interesom i potporom koju su pružili Hrvatski savez zadruga, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, Hrvatska gospodarska komora, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP), British Council (Britanski savjet) i mnogi drugi.

Sada vlada surađuje s organizacijama civilnog društva kako bi razvila brojne mjere za jačanje potpore socijalnom poduzetništvu. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava koordinira izradu nacрта Strategije, u što je uključeno nekoliko drugih ministarstava – uključujući Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo socijalne politike i mladih te vladin Ured za suradnju s nevladinim organizacijama. Privremena definicija socijalnih poduzeća glasi: *“poduzeća temeljena na načelima socijalnog, ekološkog i ekonomski održivog poslovanja kod kojeg se dobit/višak potpuno ili djelomice ulaže u korist zajednice.”* Navedeno, zajedno s radnom listom od 7 kriterija prepoznavanja socijalnog poduzetništva, koristi se kao osnova za financiranje i potporu.

Nadahnuta Inicijativom za socijalno poduzetništvo Europske komisije iz 2011. godine, hrvatska strategija usmjerena je na pet ključnih područja:

1. institucionalni i pravni okvir;
2. pristup financijskom kapitalu;
3. obrazovanje na području socijalnog poduzetništva i u svrhu njegove provedbe;
4. vidljivost;
5. horizontalna pitanja (istraživanja i praćenje stanja).

Institucionalni okvir za razvoj i pristup financiranju razvijen je u partnerstvu s hrvatskim i međunarodnim nevladinim organizacijama kroz razne projekte namijenjene promicanju socijalnog poduzetništva, pri čemu su predviđene daljnje aktivnosti uključujući dodjelu bespovratnih sredstava u sklopu Europskog socijalnog fonda (ESF). Hrvatsko Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava do sada se oslanjalo na Operativni program za razvoj ljudskih potencijala (OP HRD) i IPA sredstva za potporu inicijativama za socijalno poduzetništvo; ministarstvo planira surađivati s Ministarstvom socijalne politike i mladih u svrhu strateškog korištenja strukturnih fondova za potporu zapošljavanja ugroženih osoba putem socijalnog partnerstva i drugih modela. No, također se razmatra ostvarivanje pristupa konvencionalnim izvorima financiranja budući da isto predstavlja poseban problem u Hrvatskoj zbog potrebe za mehanizmima bankovnog osiguranja. U cilju uklanjanja ove prepreke, razmatra se ideja osnivanja jamstvenog fonda za socijalna poduzeća.

Iako hrvatsko zakonodavstvo trenutačno ne priznaje posebno izraze „socijalno poduzeće“ i „socijalno poduzetništvo“, nedavno je moderniziralo važeće zakonske propise uključujući i propise koji reguliraju udruge, zaklade, tvrtke, rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s tjelesnim teškoćama, javnu nabavu i zadruge u kojima se prepoznaju socijalne zadruge.

Organizacije civilnog društva igraju ključnu ulogu u poboljšanju javne vidljivosti socijalnog poduzetništva kroz, na primjer, godišnje nagrade za socijalno poduzetništvo, zajednički organizirane s Udrugom za kreativni razvoj Slap, Ministarstvom rada i mirovinskoga sustava i SEFOR. Vidljivost se također podupire kroz razne konferencije, okrugle stolove i panel rasprave. Pored toga, obrazovanje i obuka za socijalno poduzetništvo pojavljuju se kao teme u visokom školstvu, regionalnim razvojnim agencijama i poslovnim centrima u kojima je naglasak na razvoju poduzetničkih kompetencija – poseban problem za mnoge socijalne poduzetnike.

Vezano uz horizontalna pitanja (istraživanje i nadzor), Radna skupina za razvoj strategije socijalnog poduzetništva uključuje zainteresirane strane iz akademske zajednice i hrvatskog Državnog zavoda za statistiku te je uspostavljena neformalna suradnja s brojnim znanstvenicima i stručnjacima. Cilj je ove strategije uspostaviti mrežu suradnje s relevantnim tijelima za nadzor sektora i uključivanje akademske zajednice u znanstvenu studiju socijalnog poduzetništva u svrhu prikupljanja potrebnih podataka, ali i podizanje svijesti o potencijalu socijalnog poduzetništva na području zapošljavanja, ekonomskog rasta i borbe protiv siromaštva.

Zapošljavanje ugroženih skupina: hrvatsko tržište rada karakterizira niska stopa zaposlenosti, visoka razina nezaposlenosti, posebice mladih te velike regionalne razlike koje su pogoršane nedavnom ekonomskom krizom. Kako bi se borila protiv navedenih problema na tržištu rada, vlada ima za cilj ostvariti veću fleksibilnost tržišta rada. U svrhu pružanja direktne potpore, Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) primijenio je sedam paketa mjera namijenjenih raznim skupinama ugroženih osoba na tržištu rada. S ciljem rješavanja ozbiljnog problema nezaposlenih mladih ljudi, Hrvatska je bila jedna od prvih zemalja članica koje su uvele Garanciju za mlade. Brojke za travanj 2013. pokazale su da stopa nezaposlenosti među mladima iznosi 51,8%, čime se stvara ozbiljna prijetnja budućoj stručnoj radnoj snazi. Garancija za mlade trenutačno obuhvaća 23 različite mjere koje uključuju tri oblika novih javnih radova za mlade, mjere za mlade namijenjene zadržavanju zaposlenja mladih, mjere za povećanje mobilnosti mladih i mjere za obuku i obrazovanje mladih. Ove se mjere provode u suradnji s Hrvatskom Gospodarskom komorom i Hrvatskom

obrtničkom komorom. Glavni je cilj ponuditi svim osobama mlađim od 29 godina posao, kontinuiranu naobrazbu, obuku ili naukovanje u roku od šest mjeseci otkako postanu nezaposleni ili napuste formalnu naobrazbu. Sredstva financiranja dolaze iz Europskog socijalnog fonda (ESF) ili iz nacionalnih resursa.

C. Politike i iskustva zemalja sudionica i doprinosi zainteresiranih strana

Iako socijalno poduzetništvo predstavlja relativno nov fenomen, u nekim se zemljama razvilo kao hibrid socijalne ekonomije, u nekima ima svoje korijene u zadrugama i neprofitnim ustanovama, dok je u ostalim zemljama snažnije potaknuto međunarodnim pokretima i međunarodnim nevladinim organizacijama. Na taj način, socijalno poduzetništvo i socijalno poduzeće u različitim zemljama mogu biti na različitim stupnjevima razvoja, s različitim pravcima koji se nastavljaju na različite povijesne institucionalne okvire. Neke zemlje mogu nadograđivati okvir socijalne ekonomije ili dinamične neprofitne i zadružne sektore. Neke druge zemlje (na primjer istočnoeuropske) susreću se s posebnim izazovima i problemima. Razlike u režimima socijalne skrbi i sustavima tržišta rada također su vrlo relevantne, na primjer sjeverna u odnosu na južnu Europu. Svi ovi čimbenici pomažu oblikovati okvir za socijalno poduzetništvo. Kao posljedica toga, zemlje se znatno razlikuju kako po opsegu u kojem prepoznaju socijalno poduzeće i socijalno poduzetništvo, tako i po opsegu njihovog razvoja.

Češka Republika: socijalno poduzeće i socijalno poduzetništvo na određeni su način priznati u dokumentima vladine politike od 2012. godine i, premda nije uspostavljen konkretan pravni oblik, održavaju se određene rasprave. Trenutačno postoji oko 136 socijalnih poduzeća od kojih se većina bavi radnom integracijom za osobe s tjelesnim teškoćama i ugrožene osobe; neprofitne organizacije postupno orijentiraju svoje aktivnosti prema generiranju tržišnih prihoda. Unatoč rastućem interesu, glavni izazovi trenutačno su: pristup početnom kapitalu, nedostatak legislative i odgovarajućeg priznanja potencijala socijalnog poduzetništva, poboljšanje pratećih struktura za socijalno poduzeće i razvoj prikladnijih regulatornih sustava i instrumenata politike. U smislu nezaposlenosti mladih, ključni izazovi su nepodudaranje vještina s potrebama poslodavaca i nedostatak radnog iskustva. Razvijene su dvije mjere namijenjene rješavanju ovih problema: shema koja na razdoblje od godinu dana pruža naknadu plaća i troškova obuke za osobe do 30 godina starosti; i planovi za shemu podjele posla između nezaposlenih mladih osoba i osoba koje se bliže mirovini.

Finska: na razvoj socijalnog poduzetništva u Finskoj utjecali su kako međunarodni trendovi, tako i njezina jaka tradicija zadruga. Legislativa za socijalno poduzeće za radnu integraciju (WISE) uspostavljena je 2003., a revidirana je 2012. godine. Ovaj pravni oblik namijenjen je ljudima s tjelesnim teškoćama te dugotrajno nezaposlenim osobama; trenutačno postoji 154 socijalnih poduzeća za radnu integraciju. Poduzeća koriste razne pravne oblike uključujući samostalne poduzetnike, partnerstva, udruge, zadruge, no većinu čine tvrtke ograničene udjelima. Ove organizacije registriraju se kao WISE ako zadovoljavaju određene uvjete kao što je uvjet da 30% zaposlenika budu osobe s tjelesnim teškoćama/dugotrajno nezaposlene, a to im omogućuje pristup javnim subvencijama. Rasprave o proširenju poslovnih modela socijalnog poduzetništva i legislative izvan radne integracije nisu dovele do nove legislative, no novi Identifikator socijalnih poduzeća (Social Enterprise Mark) omogućuje socijalnom poduzeću uključivanje u širok raspon poslovnih aktivnosti kako bi se pozabavilo potrebama zajednice, na primjer u sektoru zdravstva, socijalnom ili zelenom sektoru. Do sada su 43 poduzeća dobila status Identifikatora socijalnih poduzeća, od kojih su većina ponovno bile tvrtke ograničene udjelima. Ipak, budućnost Identifikatora socijalnih

poduzeća nakon 2013. ostaje nejasna. Postoji određena nejasnoća vezana uz koncepte i definicije u Finskoj, budući da se izraz “socijalna tvrtka” koristi u zakonodavstvu, a dopušta da samo jedan oblik poduzeća poduzima aktivnosti socijalnog poduzetništva. Pored toga, od 1990-ih privatizacija usluga socijalne skrbi dovela je do toga da privatna poduzeća realiziraju ugovore na tržištima nabave za usluge socijalne skrbi. Ugovori se dodjeljuju više na temelju cijene nego na temelju inovativne dodane vrijednosti koja bi davala prednost socijalnom poduzeću i neprofitnim pružateljima usluga. Finska također ima mjeru garancije za mlade, koja mladim osobama jamči zaposlenje, studij, obuku ili rehabilitaciju u roku od tri mjeseca od kada postanu nezaposleni – ovo uglavnom djeluje kroz naknade plaće.

Francuska: imenovanje ministra za socijalnu ekonomiju 2012. godine ukazuje na predanost francuske vlade socijalnoj koheziji, zapošljavanju i rastu. Trenutačno su u francuskoj politici socijalne ekonomije zastupljene četiri teme: legislativa, teritorijalna kohezija, socijalne financije i socijalno poduzetništvo mladih.

Nacrt zakona o socijalnoj ekonomiji ima za cilj pružiti bolju prihvaćenost socijalne ekonomije i poboljšati njezinu sektorsku organizaciju i razvoj; također može proširiti opseg socijalne ekonomije na komercijalne tvrtke koje nisu usvojile status socijalne ekonomije (zadruge, uzajamna društva, zaklade ili udruge), a žele biti prepoznate kao socijalna poduzeća, pod uvjetom da njihov cilj nije raspodjela dobiti nego korištenje iste primarno u svrhu održavanja ili razvijanja svojih socijalnih ciljeva, te pod uvjetom da se njima upravlja na demokratski način. Teritorijalna kohezija promiče se podupiranjem teritorijalnih struktura socijalne ekonomije. Socijalne financije poboljšavaju se uspostavom novog programa financiranja koji koristi instrument kvazi-vlasničkog kapitala koji se može refundirati; također je uspostavljen novi fond za financiranje socijalnih inovacija koji će se koristiti zajedno sa strukturnim fondovima za strateško investiranje. Politike za poticanje socijalnog i uključivog poduzetništva podupiru se kroz nove programe (s proračunom od 1,9 milijuna EUR) zajedno s brojnim promotivnim aktivnostima za podizanje svijesti i razvoj dobrih praksi. Francuska ima zanimljivu inovativnu zadržnu strukturu koja osigurava zajednička sredstva i zadržnu potporu poduzetnicima unutar zadržne strukture “zadruge za zapošljavanje i poduzetništvo” (CAEs). Trenutačno postoji 80 takvih inovativnih oblika s 5.000 zaposlenih poduzetnika. Od kraja 1970-ih Francuska je imala različite strukture uključivanja kroz ekonomsku aktivnost (WISE), a iste se nastavljaju podupirati i kroz prijedloge u novom nacrtu zakona o socijalnoj ekonomiji uključivanjem integracijskih članaka u ugovore o nabavi. Ostale inovacije vezane uz radnu integraciju, posebice za mlade, uključuju: subvencije za posao usmjerene prema najugroženijim lokalitetima, minimalnu financijsku potporu (RSA) za nezaposlene mlade od 25 godina, mjeru garancije za mlade trenutačno u fazi ispitivanja, te “Contract de Generation” odnosno međugeneracijski ugovor koji olakšava zapošljavanje mladih pored starijih zaposlenika blizu mirovine. Daljnje inovativne mjere za zapošljavanje mladih uključuju: “emplois de l’avenir” koja je usmjerena prema mladima s vrlo niskim obrazovanjem i podupire njihovo zapošljavanje u socijalnom poduzeću; te internetsku stranicu za fakultetski obrazovane mlade ljude iz ugroženih područja namijenjenu promoviranju njihovih životopisa.

Grčka: u smislu nezaposlenosti, stope zaposlenosti, jakog siromaštva i beskućništva, Grčka je snažnije pogođena od ostalih zemalja u EU. To predstavlja vrlo zahtjevne izazove poboljšanja politika vezanih uz tržište rada i ublažavanja socijalnog učinka krize. Socijalno poduzetništvo trebalo bi odigrati ulogu u poboljšavanju mogućnosti zapošljavanja. U suradnji s Europskom komisijom, Ministarstvo rada, socijalne sigurnosti i socijalne skrbi oblikovalo je

Strateški plan za razvoj socijalnog poduzetništva sa strateškim ciljem stvaranja značajnog učinka na ekonomski razvoj na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama, zajedno sa socijalnom kohezijom. U navedenom Strateškom planu postoje tri teme ili osi koje imaju za cilj stvaranje ekosustava za razvoj: sektorska potpora (uključujući potporu na regionalnim i nacionalnim razinama, te promatranje), financijska potpora (za pokretanje poslovanja, inkubatore, obuku, subvencije) i razvoj financijskih instrumenata (subvencije koje se mogu refundirati, institucije mikrofinanciranja) – za podupiranje razvoja socijalnih zadružnih poduzeća (KoinSEp), koja su zakonski regulirana 2011. godine. Trenutačno je registrirano 274 KoinSEp-a koji pokrivaju širok spektar aktivnosti uključujući socijalnu skrb, premda većina ima općenitije “kolektivne i proizvodne svrhe”, relativno malo ih za cilj ima radnu integraciju (kod koje 40% zaposlenika trebaju biti ugrožene osobe).

Ključni izazovi s kojima se suočavaju ova socijalna zadružna poduzeća su: nedostatak odgovarajućih i dostupnih usluga potpore, nedostatak specijaliziranih programa za subvencioniranje faze pokretanja poslovanja, nepovoljna financijska okolina za razvoj financijskih instrumenata, različite kompleksne administrativne prepreke, slaba vidljivost ovog novog pravnog oblika i nedostatak razumijevanja vrijednosti socijalnog poduzetništva.

Ipak, brojne su organizacije koje su preuzele inicijative za promicanje ovih poduzeća, posebice općinske uprave putem ugovora o nabavi za socijalnu skrb i usluga okoliša. Opća konfederacija grčkih poljoprivrednih udruga organizirala je promotivne događaje posebno namijenjene poljoprivrednicima. Grčka Tehnička komora, sveučilišta i neke zaklade također promiču ovaj model. To je rezultiralo znatnim rastom brojki, pri čemu je u rujnu 2013. osnovano 80 KoinSEp-a.

Ostale mjere namijenjene rješavanju zaposlenosti ugroženih osoba uključuju: vaučere za obuku nezaposlenih mladih osoba, radno iskustvo te vaučere za mlade posebno u sektoru turizma, financiranje za razvoj “Socijalnih struktura za trenutačno ublažavanje siromaštva” koje provode mladi, potporu mladim poduzetnicima posebice za izvozna tržišta; programe javnih radova za ugrožene osobe uključujući i obitelji u kojima niti jedan član ne radi; potporu ugroženim osobama da postanu poduzetnici te poduzetnice, subvencije za angažiranje nezaposlenih fakultetski obrazovanih osoba. Ove raznolike mjere prepoznaju potrebu mobiliziranja svih relevantnih zainteresiranih strana kako bi se razvilo zapošljavanje pojedinaca i poboljšalo tržišta rada.

Italija: kroz socijalne zadruge, Italija je razvila vrlo uspješan model socijalnog poduzetništva koji je poslužio kao inspiracija Europi i ostatku svijeta. Legislativa iz 1991. koja regulira socijalne zadruge prepoznaje dva oblika: tip A za socijalne zdravstvene usluge i tip B za radnu integraciju; do sada je osnovano više od 12.000 socijalnih zadruga bez gotovo ikakvih nedostataka, u stvari se njihov broj povećao za 17% u periodu nakon krize od 2007. do 2011. godine. Kao i u drugim zemljama, mnoge neprofitne organizacije i zaklade koje vrše trgovinske aktivnosti na taj su način postale socijalna poduzeća – kojih trenutačno ima oko 80.000. Recentnijeg novog oblika socijalnog poduzeća (2006.) ima mnogo manje – oko 600; no legislativa donesena vrlo nedavno (2012.) koja regulira inovativna socijalna poduzeća s visokim razinama tehnoloških inovacija i socijalnom misijom za ostvarivanje zanimljivih pravnih i poreznih prednosti mogla bi polučiti još zanimljivih rezultata. Premda na nacionalnoj razini ne postoji podupiruća infrastruktura, ona postoji na lokalnim i regionalnim razinama te kod krovnih udruga. Zanimljive potencijalne buduće inovacije uključuju: proširenje kategorija

ugroženih osoba na 30% od broja zaposlenih za WISE, raspodjelu određene razine dobiti za privlačenje vanjskih investitora i pristup korporativnim dionicima/članovima.

Trenutačno se talijansko tržište rada suočava s posebno izazovnim trenutkom, a nove mjere za zapošljavanje ugroženih skupina uključuju: program pripravničkog staža za mlade fakultetski obrazovane osobe koje nisu u sustavu obrazovanja, zaposlenja ili obuke (NEET) u južnim talijanskim regijama, nove mjere za žene, dugotrajno nezaposlene ili osobe starije od 50 godina, uključujući radnje za uključivanje starijih radnika u obučavanje novih mladih radnika, izradu plana Garancija za mlade i dvogodišnji akcijski plan odobren za osobe s tjelesnim teškoćama, uključujući i povećane subvencije za zapošljavanje.

Litva: litvanski zakon o socijalnim poduzećima donesen je 2004. godine od kada postoji dobra razina rasta sa 137 registriranih socijalnih poduzeća do 2012.; većina je namijenjena ugroženim osobama, a za litvanska socijalna poduzeća ostaje izazov zapošljavanja ciljnih ugroženih skupina. Prema tom zakonu, socijalna poduzeća mogu imati bilo koji oblik (javno, privatno, neprofitno); zakon podupire radnu integraciju i 40% zaposlenika trebale bi činiti ugrožene osobe; WISE za ugrožene osobe nastavlja dugu tradiciju zadruga za ugrožene osobe ali minimalni broj zaposlenih ugroženih osoba iznosi 50%. Ovaj status socijalnog poduzeća omogućuje pristup ugovorima o nabavi, subvencijama i poreznim olakšicama.

Najbrojnije skupine nezaposlenih osoba čine dugotrajno nezaposlene osobe i osobe s niskim stupnjem obrazovanja. Velik broj aktivnih politika tržišta rada utvrđenih Zakonom o podupiranju zapošljavanja (2006.) nalazi se u postupku provedbe, no pripremljen je novi Program zapošljavanja za razdoblje 2014. – 2020. koji dodatno razrađuje navedene mjere, ali uz nove mogućnosti koje podupiru razvoj poduzetništva.

Rumunjska: koncepti socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva pojavili su se na političkoj sceni 2005. godine tijekom rasprava predstavnika nevladinih organizacija u vezi Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala Europskog socijalnog fonda, u skladu s prepristupnim instrumentom za Rumunjsku. Tijekom posljednjih 6 godina, Sektorski operativni program Razvoj ljudskih potencijala (SOP HRD) financiran iz Europskih strukturnih fondova (ESF) ponudio je važan okvir za potporu socijalnoj ekonomiji, posebice prioritetne osi br. 6 – Promicanje socijalne uključenosti čiji je ukupni cilj olakšati pristup ranjivim skupinama na tržištu rada i promicati kohezivno i uključivo društvo kako bi se osigurala dobrobit svih građana.

Tijekom posljednjih 20 godina, socijalna ekonomija u Rumunjskoj suočila se s raznolikom slikom razvoja, uz nestanak zadruga ali uz znatan rast kreditnih unija i nevladinih organizacija (od kojih samo mali postotak (11%) vrši ekonomsku aktivnost). Sukladno Zakonu o socijalnoj pomoći (2011.) izraz "socijalna ekonomija" u Rumunjskoj je utvrđen kao "sektor koji obuhvaća ekonomske aktivnosti koje uključuju socijalne ciljeve pod uvjetom da je očuvan ekonomski učinak". Rumunjska vlada planira usvojiti projektni zakon o socijalnoj ekonomiji koji će regulirati područje socijalne ekonomije, utvrditi mjere za promicanje i podupiranje socijalne ekonomije i utvrditi ovlasti središnje i lokalne administracije na tom području.

Glavni izazovi s kojima se suočava rumunjsko tržište rada su: visoke razine samozaposlenosti, neplaćeni obiteljski radnici, niska stopa zaposlenosti posebice među mladima, Romima i osobama s tjelesnim teškoćama. Vladin odgovor na situaciju mladih je *Nacionalni plan*

jačanja zaposlenosti mladih iz 2013.godine koji uključuje mjere i programe kao što su Garancija za mlade (bonusi za mobilnost, financijske inicijative, profesionalno usmjeravanje za razvoj karijere i poduzetničko savjetovanje, poslovna simulacija, pripravnički staž, naukovanje, partnerstvo među školama, sveučilištima i tvrtkama te drugim organizacijama i novoosnovanim poduzećima mladih). Dodatni paket mjera planiran je u 2014. za nezaposlene osobe sa završenim fakultetom, za osobe koje se još nalaze u srednjoškolskom obrazovanju i nezaposlene žene s djecom mlađom od šest godina.

Glavni izazovi budućeg razvoja socijalnog poduzetništva su: usvajanje odgovarajuće legislative, postizanje veće svijesti i priznanja socijalnih poduzeća i socijalne ekonomije, podupiranje obnove zadruga, olakšavanje razvoja socijalnih poduzeća i socijalne ekonomije u ruralnim područjima i poboljšanje sposobnosti zapošljavanja za socijalna poduzeća zajedno s njihovom ekonomskom orijentacijom.

Slovenija: kao bivša jugoslavenska republika poput Hrvatske, Slovenija je iskusila slične raznolike obrasce razvoja nevladinih sektora i sektora socijalne ekonomije; pritom su sektori civilnog društva (zadruga, nevladine organizacije itd.) bili relativno nerazvijeni početkom 20. stoljeća, nakon čega je uslijedila dominacija države tijekom socijalističkog perioda te reforma i reintegracija tijekom post-socijalističkog perioda. Ponovno oživljavanje nevladinog sektora impresivno je s trenutačno registriranih 20.000 nevladinih organizacija, dobrog priznanja sektora od strane vlade posebice u područjima socijalne politike te dobrih veza s civilnim društvom.

Prije nedavne ekonomske krize, Slovenija je iskusila dobru i stabilnu razinu rasta, s visokom stopom zaposlenosti i relativno niskom nezaposlenošću. No, sve se to promijenilo od nastanka krize, a nezaposlenost i isključenost pokrenuli su političko pitanje. Pojačane su brojne politike aktivnog zapošljavanja, a glavne ciljne skupine su: nedovoljno kvalificirane osobe, stariji radnici i mladi koji prvi put traže posao. Za potonje, specifični programi uključuju: razvijanje vještina mladih osoba koje nisu u sustavu obrazovanja, zaposlenja ili obuke, praksa i naukovanje, subvencije za posao i programi mentorstva.

Socijalno poduzetništvo primilo je znatnu podršku kroz Zakon o socijalnom poduzetništvu (2011.), temeljem kojeg je osnovano Vijeće za socijalno poduzetništvo odgovorno za politiku, propise koji reguliraju opseg aktivnosti socijalnog poduzetništva i socijalnog poduzeća te razvoj strategije socijalnog poduzetništva u razdoblju 2013. – 2016. Rasprave o socijalnom poduzetništvu u pravilu su bile u kontekstu socijalne politike, više nego poslovnog razvoja, a Ministarstvo rada, obitelji, socijalnih pitanja i jednakih mogućnosti preuzelo je odgovornost za razvoj, korištenjem novca iz europskih strukturnih fondova. Ipak, do sada je registrirano samo 20 socijalnih poduzeća. Razlog je vjerojatno uslijed brojnih čimbenika povezanih s raznim tijelima koja se bave socijalnim poduzetništvom: socijalnim poduzetnicima (uključujući one koji sponzoriraju nevladine organizacije) nedostajalo je poduzetničkih/ marketinških vještina, široj javnosti nedostaju svijest i znanje o socijalnom poduzetništvu što rezultira nedostatkom inicijativa od dna prema gore, kao što su manji broj socijalnih poduzetnika i slaba vidljivost na tržištu te slaba potpora od strane lokalnih zajednica; teškoće na tržištima na kojima dominira siva (ilegalna) ekonomija, teškoće u integraciji ljudi u kontekstu nefleksibilnih aktivnih politika tržišta rada; te problemi s ekosustavom potpore – nedostatak financijskih inicijativa, teškoće u koordiniranju odgovornosti između raznih vladinih tijela, nedovoljna potpora drugih ministarstava i općinske uprave (uključujući pristup tržištima javne nabave), nedovoljan broj osoblja za potporu. Pored toga, izgleda

da je legislativa prekomjerno stroga vezano uz zadržavanje statusa socijalnog poduzeća, uključujući područja dopuštenog poslovanja, a njezina je prilagodba moguća kako bi podupirala sve oblike socijalnog poduzetništva; nadalje, uloga nevladinih organizacija u podupiranju socijalnog poduzetništva mogla bi se razvijati izgradnjom kapaciteta. Općenito, potreban je snažniji naglasak na poduzetništvu.

Ujedinjeno Kraljevstvo: od nastanka londonskog socijalnog poduzeća (Social Enterprise London) 1998. godine te osnivanjem Koalicije socijalnih poduzeća 2002. i osnivanjem Jedinice socijalnog poduzeća od strane vlade, u Ujedinjenom Kraljevstvu stvoren je jedan od najrazvijenijih sveobuhvatnih ekosustava za potporu socijalnom poduzeću. Aktualna strategija vlade predvođena Uredom za civilno društvo ima tri zadatka: olakšati osnivanje i vođenje socijalnog poduzeća (novosnovana poduzeća i izlasci iz javnog sektora), olakšati socijalnom poduzeću poslovanje s državom (posebno kroz javnu nabavu za razne usluge od radne integracije do usluga socijalne skrbi) i unošenje više resursa u sektor socijalnog poduzeća (kroz brzo razvijajuće tržište za socijalno ulaganje). Socijalno poduzeće moguće je osnovati kroz brojne pravne strukture, uključujući Tvrtku za javni interes koju je posebno osnovala vlada kako bi pomogla uspostaviti brend i priznanje socijalnih poduzeća. Prema procjenama vlade, u Ujedinjenom Kraljevstvu postoji otprilike 70.000 socijalnih poduzeća (na temelju Istraživanja malog poduzetništva iz 2012.); koja zapošljavanju gotovo milijun ljudi.⁴

Ekosustav potpore socijalnom poduzeću ne temelji se samo na potpori vlade već uključuje širok spektar organizacija iz privatnih i ekonomskih sektora, privlačeći javna/dobrotvorna/privatna sredstva. Razvoj socijalnog ulaganja (organizacije i instrumenti) trenutačno je posebno inovativan pokretanjem Big Society Capitala⁵, tijela za financiranje socijalnog investiranja koje je svoj prihod ostvarilo od neaktivnih bankovnih računa i doprinosa velikih banaka te obveznica socijalnog učinka koje imaju za cilj privući privatne/dobrotvorne investitore za inovativne programe. Unatoč ovom vrlo razvijenom sustavu potpore, izazovi ostaju: prepreke pokretanju novih i održavanju socijalnih poduzeća – za koja najveći problem predstavlja nedostatak ili loš pristup financiranju, protok novca i vremenski pritisci koji također igraju vrlo važnu ulogu; praksa vezana uz nabavu u javnom sektoru i nedostatak pristupa marketinškoj stručnosti također se smatraju ključnim problemima.

Sustav potpore tržištu rada Ujedinjenog Kraljevstva temelji se na četiri elementa: usluge zapošljavanja za osobe koje traže posao s pogodnostima koje ovise o aktivnom traženju posla; pojednostavljeni sustav poreznog kredita i pogodnosti koji će osigurati isplativost rada; intenzivnija potpora kako se produžava trajanje nezaposlenosti ili ako se utvrde posebne potrebe; te nakon 12 mjeseci nezaposlenosti personalizirana potpora putem obveznog Radnog programa prema kojem su ugovorni pružatelji usluga plaćeni prema rezultatima, ostvarujući više prilikom pomoći nezaposlenima.

Posebne mjere za potporu mladima uključuju: Ugovor za mlade (specijalistička i intenzivnija potpora za stjecanje radnog iskustva) uz plaćanje prema rezultatima za obuku pružatelja s kojima je sklopljen ugovor za potporu mladim osobama koje nisu u sustavu zaposlenja, obrazovanja i obuke; Inovacijski fond osnovan za rane intervencije u školama kako bi se spriječilo da mladi postanu osobe izvan sustava zaposlenja, obrazovanja i obuke (ugovori

⁴ <http://www.socialenterprise.org.uk/>

⁵ <http://www.bigsocietycapital.com/>

pružatelja usluga reguliraju 100%-tno plaćanje prema rezultatima); sličan program financiran iz europskih strukturnih fondova za mlade koji su višestruko ugroženi.

Posebno zanimljiv inovativni organizacijski model za potporu socijalnom poduzetništvu je UnLtd kojeg je 2002. godine kao dobrotvoran osnovalo sedam vodećih neprofitnih organizacija koje podupiru socijalno poduzetništvo. Njegovo se financiranje temelji na investicijskom prihodu iz velike dotacije od prihoda lutrije. Od 2003. godine, UnLtd i njegovi partneri poduprijeti su 20.000 individualnih socijalnih poduzetnika u Ujedinjenom Kraljevstvu. Od 2009., preko 30.000 ljudi je ili direktno ostvarilo korist od UNLTD-ovih 790 projekata za mlade socijalne poduzetnike ili se našlo među mladima kojima su pomogle aktivnosti navedenih mladih socijalnih poduzetnika.

Europska mreža poduzeća socijalne integracije (ENSIE): ova mrežna organizacija objedinjuje nacionalne i regionalne mreže socijalnih poduzeća za radnu integraciju (WISE). Ona naglašava prevladavanje socijalnog cilja, mješovite financijske resurse i demokratsko upravljanje socijalnim poduzećem za radnu integraciju, no također prepoznaje i razne modele koji uključuju: razlike u programima potpore (stalne ili odskočne), razlike u razini nacionalnog priznanja i razlike u pravnim okvirima, kao i razlike u poduzetničkom postupku pri čemu ENSIE bilježi veću učestalost i učinkovitost većih skupina građana ili društvenih organizacija koje vode postupak (u usporedbi s individualnijim obrascima poduzetništva). Unatoč navedenim varijacijama, WISE je posao institucionaliziran u mnogim zemljama Europe te je posebno prepoznat u izvješću Europske komisije "Inicijativa socijalnog poduzetništva, stvaranje povoljne klime za socijalna poduzeća, glavne zainteresirane strane u socijalnoj ekonomiji i inovaciji".

ENSIE tvrdi da je za razvijanje odgovarajuće strategije za socijalno poduzeće za radnu integraciju neophodno da sve zemlje članice prepoznaju ovu specifičnu vrstu socijalnih poduzeća i shvate njihovu ulogu stvaranja plaćenog rada za ljude koji su ugroženi na tržištu rada. Nadalje, svaka zemlja članica trebala je poduprijeti ugovore za najpotrebitije i trebala bi koristiti aktivne mjere rada unutar socijalnog poduzeća za radnu integraciju. Pored toga, razvijanje odgovarajućih sustava javne nabave također se smatra vrlo važnim, kako kroz uključivanje socijalnih aspekata u ugovore (Francuska, Italija, Belgija, *Zakon o socijalnoj vrijednosti* Ujedinjenog Kraljevstva), tako i uključivanjem revizije naknade za rezervirane ugovore (čl. 17.) u predloženu novu direktivu o javnoj nabavi. To bi tijelima javne vlasti dalo mogućnost da ograniče postupke natječaja na poduzeća koja imaju za cilj socijalnu i profesionalnu integraciju osoba s tjelesnim teškoćama i ugroženih osoba. Na takve različite načine, socijalno poduzeće za radnu integraciju može biti učinkovitije u pomaganju socijalno isključenim osobama (uključujući mlade), te može učinkovitije doprinijeti strategiji Europa 2020.

D. Ključna pitanja razmotrena na sastanku

Izgradnja socijalnog poduzetništva: Svaka zemlja ima različite specifičnosti, jake i slabe strane te odabire različite putove prema socijalnom poduzetništvu. Stoga je važno krenuti od onoga što već postoji – posebice krenuti od utvrđenih jakih strana u socijalnoj ekonomiji budući da u nekim zemljama neprofitne/nevladine organizacije postaju sve više poduzetnički orijentirane, dok u se u drugim zadruga kreću prema tržištima rada i socijalne skrbi; no i jedne i druge imaju potencijal odigrati odgovarajuću ulogu. Primjerice, uspjeh postojećih socijalnih zadruga u Italiji doveo je do usvajanja legislative, a ne obrnuto. To znači da je suradnja sa zainteresiranim stranama u sektoru vezano uz politike ključna, a odlučivanje mora biti demokratsko. Hrvatska je osnovala radnu skupinu od 60 sudionika, uključujući nevladine organizacije, banke, socijalne partnere, poduzeća i tijela javne vlasti.

Kreiranje svijesti unutar civilnog društva pomaže priznavanje, tržišni potencijal i opskrbu socijalnih poduzetnika. Ipak, mogu postojati izazovi definiranja i označavanja: razmotrena je definicija socijalnog poduzeća i socijalnog poduzetništva, a neke su zemlje sudionice istaknule da premda je taj izraz možda jasan na engleskom jeziku, nije ga uvijek lako prevesti na druge jezike. To je posebno problematično u nekim novijim zemljama članicama u kojima se izraz ‘socijalno’ može pomiješati sa ‘socijalističkim’ i izazvati odbojnu reakciju. Definicije se razlikuju diljem Europe i Ujedinjeno Kraljevstvo se doista zapitalo je li i jedna definicija nepotrebno restriktivna. Za razliku od toga, Litva ima vrlo konkretnu definiciju koja je također osmišljena kako bi se socijalno poduzetništvo razlikovalo od korporativne socijalne odgovornosti. Neke zemlje poput Finske promiču novi Indikator socijalnog poduzeća kao oznaku kvalitete. U široj perspektivi, dok je socijalno poduzeće izvršilo ključnu ulogu u radnoj integraciji (WISE), također je trebalo prepoznati potencijal u pružanju socijalne skrbi i širim područjima društvene usluge te naglasiti poduzetničke dimenzije. U Francuskoj je cilj pokazati da socijalna ekonomija predstavlja dio pluralne globalne ekonomije.

Nabava: Otvaranje tržišta javne nabave za socijalno poduzeće smatra se neophodnim, no pristup je još uvijek problematičan. Nije uvijek u potpunosti jasno što je moguće prema sadašnjim propisima EU-a, a da se pritom ne prekrše zahtjevi EU-a vezani uz konkurenciju koji se odnose na vladine subvencije (državna potpora) i nabave. No, Europska komisija trenutačno ažurira pravila o načinu na koji se državna potpora, javna nabava i interno tržište primjenjuju na usluge od općeg ekonomskog interesa (SGEI) – koje neprofitna i socijalna poduzeća često pružaju. Nova pravila proširuju opseg skupnih izuzeća za državnu potporu na brojne zdravstvene i socijalne usluge koje se često ugovaraju lokalno. Iste bi mogle omogućiti da općinska uprava u većoj mjeri ugovara socijalne usluge sa socijalnim poduzećima.⁶

Slično tomu, EU je predložila da tijela nacionalne vlasti usvoje pravila javne nabave kako bi izašla u susret socijalnim poduzećima: primjerice, omogućiti da se u natječajnim postupcima razmatraju i socijalni čimbenici. Nacrtom tog zakona EU-a predviđa se i rezerviranje ugovora vezanih uz integraciju 30% osoba s tjelesnim teškoćama i ugroženih osoba (članak 17.1).

Financiranje je bilo glavna tema rasprave. Europski socijalni fond predstavlja temeljni izvor, posebice putem tematskoga cilja br. 9 (promicanje socijalne uključenosti i borba protiv

⁶ Pogledajte: <http://europeanfundingnetwork.eu/policy/state-aid>

siromaštva), primjerice za financiranje projekata namijenjenih obrazovanju i zapošljavanju ugroženih skupina. Za ulaganje su na raspolaganju i fondovi za regionalni razvoj. Hrvatska je u postupku osnivanja privatne, etične banke. U zemljama teško pogođenima ekonomskom krizom, socijalnim je poduzećima posebno teško osigurati sredstva budući da banke i investitori obično ne razumiju njihovu specifičnu prirodu. Kako javne financije postaju sve strože, velik broj zemalja istražuje ostale inovativne alate i izvore poput kolektivnog financiranja i partnerstva; budući da je važno razmotriti puni spektar financijskih zahtjeva vezanih uz socijalno poduzeće od njegovog pokretanja do konsolidacije i rasta. Na međunarodnoj razini, socijalno financiranje privlači ogroman interes, kako za razvoj novih financijskih tijela, tako i za nove financijske instrumente kao što su obveznice socijalnog djelovanja.

Mikrofinanciranje: objavljeno je da Europska komisija razmatra načine podupiranja samozapošljavanja kao jednog od elemenata stvaranja zaposlenosti (budući da se tema opće politike fokusirala na zapošljavanje ljudi na konvencionalnim osnovama). Potpora uključuje savjetovanje, mentorstvo, vodstvo i financijsku potporu za novopokrenuta poduzeća. Komisija je pokrenula program za mikrofinanciranje Progress kako bi osigurala jamstva pružateljima sredstava te kapital u obliku zajmova. Nakon tri godine djelovanja, program nastavlja svoj rad kao Program za zapošljavanje i inovaciju koji pruža novi način potpore socijalnom poduzetništvu, također s jamstvima kapitala i shemama izgradnje kapaciteta.

Postignut je široki konsenzus o tome da su partnerstva između javnog i privatnog sektora od suštinske važnosti. U Ujedinjenom Kraljevstvu, Veliki lokalni program (Big Local programme) uspostavio je zakladu za financiranje inicijativa socijalnog poduzetništva u 150 regija. UnLtd surađuje s brojnim partnerima, između ostaloga s koledžima i sveučilištima, tvrtkama i tijelima lokalne vlasti. Vrlo je važno biti dio mreže i ljudi cijene podršku sustručnjaka.

Ukratko, neophodno je **uspostaviti 'ekosustav'** koji potiče i podupire socijalno poduzetništvo. Socijalna poduzeća moraju imati mogućnost 'razmjernog povećanja' i prelaska na transnacionalnu razinu. Francuska je uspostavila financijski instrument za pružanje potpore tijekom presudnog perioda tranzicije od malih inicijativa do održivog poslovanja. Rumunjska vidi ekonomsku krizu kao priliku za jačanje inovacija i ima u cilju razvijati poslovne inkubatore.

Inovacija u rješenjima za zapošljavanje mladih: prilikom rasprave o modelu EU-a Garancija za mlade u različitim nacionalnim oblicima, raspravljalo se o potrebi učinka premještanja na druge radnike u istom poduzeću u kojem se odvijaju programi. Pored toga, postojali su integracijski programi u kojima su ljudi blizu mirovine podupirali uvođenje mladih (kao u francuskom programu Jeunesse). Druge zanimljive inicijative uključuju projekte mladih na području kulturnog naslijeđa, korištenje povijesnih građevina u Italiji; te razne projekte usmjerene prema mladim osobama koje nisu u sustavu zaposlenja, obrazovanja i obuke, te ranu fazu u školama.

Posjet lokaciji Huba⁷: Kako bi vidjeli na koji način **umrežavanje i potpora** mogu funkcionirati u praksi u svrhu poticanja socijalnih poduzeća, sudionici Stručne procjene posjetili su ovaj centar u Zagrebu. Osnovan kao socijalno poduzeće u kojem članovi koji

⁷ <http://www.hubzagreb.net/>

plaćaju naknadu mogu pronaći mnoštvo različitih resursa uključujući radni prostor i poslovno savjetovanje, Hubu je trebalo dvije godine za izgradnju zajednice. Hub sada ima 40 redovitih korisnika iz različitih grana ekonomije, od informacijskih tehnologija do tekstilne industrije. 90% osoblja čine volonteri koji rade druge poslove kako bi se financijski uzdržavali. Sudionici su čuli svjedočenje organizacija članica poput nevladine organizacije Roda – Roditelji u akciji, koja je 2006. osnovala socijalno poduzeće za proizvodnju tekstilnih pelena, ulažući svoju dobit u zajednicu. Socijalna zadruga Humana Nova zapošljava 15 osoba s invaliditetom za proizvodnju tekstilnih proizvoda od recikliranih materijala.

E. Usvojeni zaključci i lekcije

Razvijanje odgovarajućeg šireg okvira politike

- Stvaranje pluralističke ekonomije povećava otpornost društva; socijalna poduzeća također tipično imaju dodanu vrijednost internaliziranja vanjskih troškova (društvenih i vezanih uz okoliš);
- Socijalno poduzeće za radnu integraciju predstavlja utvrđen, uspješan model u mnogim zemljama, no moguće je korisno razviti socijalno poduzeće koje pruža usluge socijalne skrbi, usluge od općeg interesa i šire društvene koristi; to može također podupirati poduzetničke dimenzije socijalnog poduzeća;
- Državna potpora može se koristiti za potporu skupinama s tjelesnim teškoćama/ugroženim skupinama budući da mala bespovratna sredstva ne narušavaju konkurenciju; pravila Europske komisije ažuriraju se vezano uz način na koji se državna potpora, javna nabava i unutarnje tržište primjenjuju na usluge od općeg društvenog interesa (SGEI) - koje neprofitne organizacije i socijalna poduzeća često pružaju.
- Javna nabava mogla bi omogućiti propise vezane uz rezervirane ugovore za radnu integraciju ugroženih skupina kao i skupina osoba s tjelesnim teškoćama.
- Nabava: konkurencija temeljena samo na najnižim troškovima ne uspijeva pružiti javnu vrijednost; ni potvrditi dodanu socijalnu vrijednost koju ostvaruje socijalno poduzeće – socijalna vrijednost može se utvrditi u ugovorima o nabavi, kako je vidljivo u nekoliko zemalja.
- Pristup javnim tržištima: važno je poduprijeti ulogu tijela javne vlasti koja osiguravaju da socijalna poduzeća ne budu ugrožena budući da na tržištima nabave često ne postoji jednaki teren za djelovanje;

Ekonomska kriza kao inspiracija za učenje i prilagodbu

- **Socijalna inovacija i postupno širenje od dna prema vrhu:** socijalna poduzeća utemeljena u zajednici bliska su socijalnim potrebama i pružaju inovativne reakcije; ona mogu replicirati i postupno širiti nove modele.
- **Modeli socijalne inovacije** mogu se transformirati ako su raspršeni i replicirani, no to zahtijeva prilagodbu i kontekstualizaciju kako bi se osigurao razvoj lokalnog osjećaja pripadnosti i uključivanje lokalnih posebnosti. Navedeno uključuje inkubatore za socijalno inovativne tvrtke koje započinju s poslovanjem, upotrebu mrežnih tehnologija, itd.;

Ekosustav za financiranje i potporu

- **Financiranje:** moguće su dostupne financije za pokretanje poduzeća no važno je osigurati da dostupnost sredstava odgovara svim fazama ciklusa rasta; postoji mnogo inicijativa koje razvijaju nova financijska tijela i nove financijske instrumente, poput obveznica socijalnog djelovanja.
- **Mikrofinanciranje:** ovo ima ključnu komplementarnu ulogu za potporu socijalnom poduzetništvu, što je prepoznato u programu mikrofinanciranja Progress.

- **Diverzifikacija resursa:** kriza je stvorila ogroman pritisak na javne proračune, međutim, koncept podupirućeg ekosustava naglašava da i drugi čimbenici osim državnih mogu odigrati ključne uloge u diverzifikaciji izvora potpore; to uključuje orijentiranje čimbenika socijalne ekonomije ka novim izazovima, privlačenje resursa korporativne socijalne odgovornosti u odgovarajuće područje te istraživanje primjera suradnje između javnog i privatnog sektora. Javna privatna partnerstva, posebno na lokalnoj razini, pokazala su se učinkovitim za rješavanje potreba zajednice.
- **Potpora umrežavanjem** – kako formalna, tako i neformalna – predstavlja ključnu dopunu drugim resursima; doprinosi izgradnji kapaciteta za djelotvornu uporabu resursa; pruža potporu poduzetništvu (npr. poslovanje CAE i zadruge za zapošljavanje u Francuskoj te inkubatori u hrvatskom Hubu); doprinosi širenju najbolje prakse; te pruža sposobnost kombiniranja obima s lokalizmom, primjerice putem *consorzija* (lokalnih saveznih tijela);
- **Važnost institucionalnoga potvrđivanja:** Hrvatska je ubrzano razvila impresivnu politiku, djelotvorno objedinjujući potporu na visokoj razini s umrežavanjem od dna ka vrhu; čak i razvijene socijalne ekonomije poput Francuske imale su koristi od potvrđivanja socijalne ekonomije od strane viših ministarskih razina.
- **Izgradnja socijalnog poduzetništva:** najučinkovitije djeluje kada se provodi u suradnji između države i civilnog društva; te kada se povezuje s određenim jakim stranama utvrđene socijalne ekonomije. Izgradnja javne svijesti ne samo da pomaže ostvariti pristup tržištima nego poboljšava priznanje dodane vrijednosti socijalnog poduzeća i pomaže generirati opskrbu socijalnih poduzetnika.

Radna integracija za ugrožene osobe:

postoji potreba za povećanjem prilika za zapošljavanje, od osoba sa tjelesnim teškoćama do drugih ugroženih skupina. Garancija za mlade vrlo je važna ali ne bi trebala istisnuti druge nezaposlene skupine. Ostale inovacije za zapošljavanje mladih uključuju međugeneracijske sheme (umirovljeni radnici djeluju kao mentori mladim pripravnicima); te sheme koje podupiru mlade osobe koje nisu u sustavu zapošljavanja, obrazovanja i obuke, kao i one u ranoj fazi dok se još nalaze u školi.

F. Odnos / Doprinos Stručne procjene Europi 2020.

Socijalnim poduzetništvom može se značajno doprinijeti ostvarivanju cilja strategije Europa 2020.: izgradnja inteligentnog, održivog i uključivog rasta, poticanjem zapošljavanja i socijalne kohezije.

Sukladno Inicijativi za socijalno poslovanje, socijalno poduzetništvo pruža inovativne odgovore za povećanje zapošljavanja, promicanjem socijalne uključenosti za ugrožene skupine i borbom protiv siromaštva. Na taj način, ono doprinosi ciljevima Paketa za socijalna ulaganja, pružajući državama članicama priliku da potiču, uz relativno male troškove, nove prilike za zapošljavanje koje omogućuju put na tržište rada mladima i ugroženim skupinama kao što su osobe sa tjelesnim teškoćama. Podupiranje socijalne ekonomije može pomoći državama članicama da udovolje izazovima socijalne isključenosti i rekordne nezaposlenosti.

Hrvatska strategija također je nadahnuta europskom Platformom protiv siromaštva, predvodničkom inicijativom koja za cilj ima osigurati socijalnu i teritorijalnu koheziju putem okvira za djelovanje i zajedničku opredijeljenost država članica, institucija EU-a i zainteresiranih strana za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Socijalna poduzeća za radnu integraciju (WISEs) doprinose održivom i uključivom rastu EU-a kroz davanje prava radnicima i potrošačima, jačanje vještina i obuke te, budući da su vrlo često uključena u aktivnosti koje ne štete okolišu kao što su popravci i recikliranje, pomaganjem stvaranja ekonomije s niskom razinom ugljika.

30

Socijalna poduzeća za radnu integraciju podržavaju predvodničku inicijativu Europa 2020. za razvijanje vještina i promicanje sudjelovanja radne snage ulaganjem u obuku namijenjenu ugroženim osobama. Istovremeno, ona doprinose modernizaciji sustava socijalne skrbi kroz integraciju siromašnih osoba na tržište rada, smanjujući na taj način ovisnost o socijalnim naknadama.

Socijalna poduzeća za radnu integraciju učvršćuju obrazovne ciljeve potičući ljude na učenje i razvijanje svojih vještina te promiču istraživanja i inovacije stvaranjem novih proizvoda i usluga kojima se rješavaju socijalni izazovi i potrebe.

Ostale inovacije nastavljaju igrati važnu ulogu u integriranju najugroženijih skupina, uključujući i mlade. Garancija za mlade i drugi modeli pomažu osigurati da mladi imaju mogućnosti izgraditi pametan, održiv i sveobuhvatni rast za Europu.

Reference

BEPA. 2011. Osnaživanje ljudi, *pokretanje promjena – socijalne inovacije u Europskoj uniji*, Europska komisija

Richard Crisp i Del Roy Fletcher (2008.) Komparativni pregled workfare programa u Sjedinjenim Državama, Kanadi i Australiji. Odjel za rad i mirovine. Izvješće o istraživanju br. 533. HMSO. Norwich.

Istraživanje Opće uprave Europske komisije. 2009. Europsko istraživanje o mladima, Brisel.

Davister, Catherine, Defourny, Jacques i Gregoire, Olivier, (2004.) WISE poduzeća socijalne integracije u Europskoj uniji: pregled postojećih modela *Centre d'Economie Sociale, Sveučilište Liège (Belgija)*. EMESradni dokument br.04/04.

Prikaz politike EQUAL-a (2008.) *Vrijednost za novac od socijalnih tvrtki*.

Prikaz politike EQUAL-a (2008.) *Rješavanje isključenosti putem socijalnih tvrtki*.

Europska zaklada za poboljšanje uvjeta života i rada, (2011.) Zajedničko javno i privatno partnerstvo za zapošljavanje u borbi protiv recesije. Dublin.

GHK, CERGE-EI i Kurt Vogler-Ludwig (2009.). Upravljanje krizom za europska tržišta rada. Brisel.

Nyssens, M. (ed.) (2006.) Socijalno poduzeće, javna politika i civilno društvo. Routledge.

OECD, (2007.) Pregled zapošljavanja OECD-a. Pariz.

Peters, Marjolein (2007.) Zajedničko izvješće: Privlačenje većeg broja ljudi na tržište rada. ECORYS za EK OU zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti.

Spear, Roger i Bidet, Eric (2005.) Socijalno poduzeće za radnu integraciju u 12 europskih zemalja: deskriptivna analiza. *Analiza javne i zadružne ekonomije*. sv. 76:2. str 195.-231.

Europska komisija

Socijalno poduzetništvo nudi mogućnosti zapošljavanja najpotrebitijima

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije
2014 — 32 pp. — 17.6×25 cm

ISBN 978-92-79-35387-1

doi: 10.2767/60008

Dostupno je u elektroničkom formatu na engleskom, francuskom, njemačkom i hrvatskom jeziku.

KAKO DOĆI DO PUBLIKACIJA EU-a

Besplatne publikacije:

- jedan primjerak:
u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>);
- više od jednog primjerka ili poster/karte:
u predstavništvima Europske unije (http://ec.europa.eu/represent_en.htm);
kod delegacija u zemljama koje nisu članice EU-a
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm);
kontaktiranjem službe Europe Direct service (http://europa.eu/europedirect/index_en.htm)
ili pozivanjem broja 00 800 6 7 8 9 10 11 (besplatan poziv bilo gdje iz EU-a) (*).

(*) Informacije su besplatne, kao i većina poziva (mada neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Publikacije koje se plaćaju:

- u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>).

Pretplate koje se plaćaju:

- kod jednog od prodajnih predstavnika Ureda za publikacije Europske unije
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

Socijalno poduzetništvo nudi mogućnosti zapošljavanja najpotrebitijima

Zemlja domaćin: **Hrvatska**

Sudionici: **Češka Republika - Finska - Francuska - Grčka - Italija - Litva - Rumunjska - Slovenija - Ujedinjeno Kraljevstvo**

Zainteresirana strana: **ENSIE (Europska mreža poduzeća socijalne integracije)**

Na skupu stručne procjene održanom u Zagrebu (Hrvatska) u listopadu 2013. razmatrano je kako se socijalnim poduzetništvom može poduprijeti gospodarski oporavak te se boriti protiv socijalne isključenosti integriranjem ugroženih osoba na tržište rada.

Socijalno gospodarstvo Europe, koje je tijekom krize bilo u boljem stanju od mnogih drugih sektora, dobro je pozicionirano ne samo za isporuku dobara i usluga na etičan način te kao odgovor na lokalne potrebe, nego i za zapošljavanje osoba s tjelesnim teškoćama i ugroženih osoba. Stručna procjena bila je usmjerena na način na koji Hrvatska namjerava jačati taj sektor, putem svoje Strategije za socijalno poduzetništvo (2014.-2020.). Naglašene su važne veze između programa usmjerene na zapošljavanje ugroženih skupina -- posebice nezaposlenih mladih ljudi -- i strategije EU-a 2020.

